

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

25

2020.5

...διαβάζω...ἀκούω...καταγράφω

“ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τὰ ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα” (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

Δύο ἅγιοι μέ διαφορετικούς χαρακτήρες

Στό παλαιό βιβλίο τοῦ Εὐεργετινοῦ¹ διαβάζουμε μιά ἐνδιαφέρουσα ἱστορία γιά τόν ἅγιο πού γιορτάζουμε στίς 8 Μαΐου, τόν ὄσιο Ἀρσένιο.

Εἶχε ἐπίσκεφθεῖ κάποιος τήν αἰγυπτιακή Σκήτη μέ σκοπό νά δεῖ τόν ἀββά Ἀρσένιο.² Πῆγε στό Κυριακό τῆς σκήτης³ καί παρακάλεσε τούς κληρικούς νά συναντήσῃ τόν ἅγιο. Ἐκεῖνοι τοῦ ἔλεξαν:

— Ξεκουράσου λίγο, ἀδελφέ, καί θά τόν δεῖς.

Αὐτός ὅμως εἶπε:

— Δέν βάζω τίποτε στό στόμα μου, ἄν δέν τόν συναντήσω.

Ἔστειλαν λοιπόν μαζί του ἕναν ἀδελφό γιά νά τόν ὀδηγήσῃ, ἐπειδή τό κελλί τοῦ ἁγίου ἦταν μακριά.

¹ Εὐεργετινός, τόμ. 4, ὑπόθ. 5, σ. 62 / Γεροντικό, Ἀρσένιος, 38.

² Ὁ ἅγιος Ἀρσένιος γεννήθηκε στους κόλπους μιᾶς ρωμαϊκῆς οἰκογένειας στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰώνα. Προικισμένος μέ ὀξύνοια σπούδασε ὅλη τήν τότε γνωστή θύραθεν παιδεία, ἀφοσιώθηκε ὅμως ἐντρυφώντας ἀποκλειστικά στά ἱερά γράμματα. Διετέλεσε γιά ἕνα διάστημα δάσκαλος τῶν βασιλοπαίδων στή Κωνσταντινούπολη ὡσπου μιά νύχτα στήν προσευχή του ἄκουσε φωνή ἐξ οὐρανοῦ νά τοῦ λέει: «Ἀρσένιε, φεῦγε τούς ἀνθρώπους καί σώζου». Αὐτή ἦταν ἡ ἀφορμή νά καταφύγει στήν Αἴγυπτο ἀκολουθώντας τόν ἡσυχαστικό βίο. Τόσο διέπρεψε ὡστε εἶναι γνωστός μέ τήν ἐπωνυμία Μέγας. Σπάνια ἔβγαινε ἀπό τό κελλί του καί ἐπί σαράντα χρόνια περνοῦσε ὅλο τό χρόνο του μόνος μόνω Θεῷ.

³ Κυριακό ὀνομάζεται ὁ κεντρικός ναός μιᾶς σκήτης. Πῆρε τήν ὀνομασία του ἐπειδή τίς Κυριακές οἱ πατέρες ἀπό τά κελλιά τῆς περιοχῆς συγκεντρώνονταν γιά νά λειτουργηθοῦν καί νά κοινωνήσουν.

Ἐκεῖ χτύπησαν τὴν πόρτα, μπήκαν μέσα, καὶ ἀφοῦ ἀσπάστηκαν τὸν γέροντα, κάθησαν καὶ ἔμεναν σιωπηλοί.

Στὴ συνέχεια ὁ ἀδελφός ἀπὸ τὴν ἐκκλησία εἶπε:

— Ἐγὼ ἅς πηγαίνω, προσευχηθεῖτε γιὰ μένα.

Καὶ ὁ ἀδελφός ὁ ξένος, βλέποντας ὅτι ὁ γέροντας δὲν τοῦ μιλοῦσε, ἀπάντησε σ' ἐκεῖνον:

— Ἔρχομαι καὶ ἐγὼ μαζί σου.

Καὶ ἔφυγαν καὶ οἱ δύο. Τότε ὁ ξένος παρακάλεσε τὸν ἀδελφό λέγοντας:

— Πήγαινε με καὶ στὸν ἀββά Μωυσῆ, αὐτὸν πού ἦταν παλιά ληστής.⁴

Ὅταν πήγαν σ' αὐτόν, τοὺς δέχτηκε μὲ χαρὰ, καὶ ἀφοῦ τοὺς περιποιήθηκε, τοὺς ἔστειλε στό καλό. Ὁ ἀδελφός λοιπὸν πού τὸν ὀδήγησε, τὸν ρώτησε:

— Δές, σέ πήγα καὶ στὸν ξένο⁵ καὶ στὸν Αἰγύπτιο. Ποιός ἀπὸ τοὺς δύο σοῦ ἄρεσε;

Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε:

— Ἐμένα πάντως μοῦ ἄρεσε ὁ Αἰγύπτιος.

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες, προσευχήθηκε στὸν Θεὸ λέγοντας:

— Κύριε, ἐξήγησέ μου πῶς γίνεται αὐτό, ὁ ἓνας νὰ ἀποφεύγει τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὸ ὄνομά σου καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὸ ὄνομά σου νὰ τοὺς ἀγκαλιάζει.

Τοῦ παρουσιάστηκαν τότε σέ ὄραμα δύο πλοῖα μεγάλα στὸν ποταμό, καὶ εἶδε τὸν ἀββά Ἄρσενιο καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ πλέουν ἡσυχά στό ἓνα, καὶ στό ἄλλο νὰ πλέουν ὁ ἀββάς Μωυσῆς καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ πού τὸν ἔτρεφαν μελικηρίδες.⁶

Τὸ βιβλίο τοῦ Εὐεργετινοῦ ἐξηγεῖ τὸ ὄραμα. «Καὶ οἱ δύο εἶχαν πολὺ μεγάλη ἀξία μπροστὰ στὸν Θεό, ὡστόσο ἡ σιωπὴ τοῦ Ἄρσενίου ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ τὴ φιλοξενία τοῦ Μωυσῆ,

⁴ Ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου Μωυσῆ στίς 28 Αὐγούστου.

⁵ Ξένο ὀνομάζει τὸν Ἄρσενιο πού ἦταν ἀπὸ τὴ Ρώμη ἐνῶ ὁ Μωυσῆς ἦταν ἀφρικανός.

⁶ Ἡ λέξη μελικηρίδα (μελικηρίς) τοῦ ἀρχαίου κειμένου σημαίνει γλύκισμα ἀπὸ μέλι, μελόπιττα (Λεξ.Δημ.)

ἀφοῦ τόν πρῶτο συντρόφειε τό ἅγιο Πνεῦμα, ἐνώ τόν Μωυσῆ ἄγγελοι τοῦ παντοκράτορα Θεοῦ».⁷

Βλέπουμε διαφορετική συμπεριφορά, διαφορετικούς χαρακτήρες ἀνάμεσα καί σ' αὐτούς τούς ἁγίους, ἀντίθετους καμιά φορά. Μήπως λοιπόν δέν εἶναι ὅλοι οἱ ἅγιοι τό ἴδιο;...

Ἀσφαλῶς καί δέν εἶναι. Καθένας ἔχει τά χαρακτηριστικά του, κληρονομικά ἢ ἐπίκτητα.

Ἴδου μερικές σύντομες ἀναφορές (γιά νά περιοριστοῦμε στούς Ἀποστόλους).

Ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας ἦταν ἀγαθός καί πρᾶος, ἐνώ ὁ Παῦλος ἀπότομος, σέ κάποια στιγμή δέ συγκρούσθηκαν μεταξύ τους καί διαφώνησαν.

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος καί ὁ Ἀνδρέας ἦταν ἀδέλφια, γιοί τοῦ Ἰωνᾶ. Κι ὁμως, ἐνώ ὁ Πέτρος ἦτανε φουριόζος καί ἐνθουσιαζόταν εὐκόλα, ὁ Ἀνδρέας ἦτανε ἡσυχος καί ἀπαρρησίαστος.

Ὁ Παῦλος ὁμιλητικός σάν ποταμός, ὁ Πέτρος ἀγαποῦσε τήν βραχυλογία.⁸

Γιά νά προσθέσουμε κάτι ἀκόμα γιά τόν «ξένο» ἅγιο: «ὁ ἀββάς Ἀρσένιος δέν συναντοῦσε εὐκόλα ἄνθρωπο, ἐνώ ὁ ἀββάς Θεόδωρος συναντοῦσε μέν, ἀλλ' **ὁ τρόπος του ἦταν σάν ξίφος**».⁹ Καί σέ ἄλλη περίπτωση, περίμενε ὁ ἀββάς Ἀρσένιος τόν ἀββά Ἀλέξανδρο ν' ἄρθει στήν ὥρα του ἀλλ' ἐκεῖνος καθυστεροῦσε: ἦταν ἀργός καί ἥρεμος.

Ὑπάρχουν φυσικά χαρίσματα, κληρονομικά, ὑπάρχουν καί ἐλαττώματα κληρονομικά. Δέν σώζεται κάποιος ἐπειδή κληρονόμησε ἔτοιμα χαρίσματα. Δέν κολάζεται ἄλλος ἐπειδή γεννήθηκε μέ ἀρνητικές καταβολές.

⁷ Εὐεργετινός, ὄπ. παρ.

⁸ Ἰω.Χρυσοστόμου, εἰς Ματθ. ὁμιλ. 4 / ΑΑΠ 63, 77.

⁹ Γεροντικό, Ἀρσένιος, 31.

«Τό πρόβατο είναι πράο, αλλά δέν στεφανώθηκε ποτέ για τήν πραότητα του. Γιατί ή πραότητα του δέν προέρχεται από τήν προαίρεσή του, αλλά είναι φυσικό του ίδίωμα».¹⁰

Μπορεί ένας νά είναι θυμώδης κι ὅμως κάνοντας καλή χρήση τοῦ θυμοῦ νά είναι πιό εὐάρεστος στόν Θεό ἀπό ἕναν πρᾶο. Ἀντίθετα, ὁ πρᾶος ἀπό φυσικοῦ του, αὐτός πού νομίζουμε ὅτι κατέχει τήν ἀρετή τῆς πραότητας, νά ἐνεργεῖ ἔτσι γιατί ἀπλά είναι ...δυσκίνητος.¹¹

Ἔχουμε ἐπομένως νά κάνουμε μέ χαρακτήρες δύστροπους, παράξενους, περιφρονητέους, πού ὅμως στά μάτια τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά είναι εὐάρεστοι.

Ἄλλοτε πάλι, ἐκτός ἀπό κληρονομικά, είναι καί **«φυσικές αἰτίες πού ἐπηρεάζουν τά στοιχεῖα τοῦ σώματος καί τή γέννηση τῶν ἀνθρώπων μέ διαφορές μεταξύ τους».**¹²

Ἔτσι, μπορεῖ κανείς νά είναι, για παράδειγμα, ...χοντρός χωρίς αὐτό νά προϋποθέτει τό πάθος τῆς γαστριμαργίας. Μή γνωρίζοντας τό αἴτιο είναι εὐκολο νά πέσουμε στήν κατάκριση. Κάπως ἔτσι συνέβη μέ τόν Γέροντα Σιλουανό τόν Ἁγιορείτη, ὅπως τό διηγείται ὁ ἴδιος:

«Θυμάμαι ὅτι ἤμουν στό ναό τῆς Ἁγίας Σκέπτης για τόν ἑσπερινό, καί ὁ πνευματικός πατήρ Ν., διάβαζε τόν Ἀκάθιστο. Βλέποντάς τον σκέφτηκα: Ὁ Ἱερομόναχος είναι παχύς, δέν θά μπορεῖ νά κάνει βαθεῖες μετάνοιες.

*Τήν ἴδια στιγμή προσπάθησα ἐγώ νά κάνω μετάνοια καί παρευθῆς κάποιος μέ χτύπησε ἀοράτως στή μέση· ἤθελα νά φωνάξω "βοήθεια", ἀλλά ἀπό τόν δυνατό πόνο δέν μπορούσα. Ἔτσι ὁ Κύριος μέ τιμώρησε μέ τό ἔλεός Του καί μέ νουθέτησε νά μήν κρίνω κανένα».*¹³

Ὁ ἅγιος **Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος** πολύ ὁμορφα συνοψίζει τό θέμα αὐτό ὑποδεικνύοντας τήν ὀρθή τοποθέτηση:

«Ὅφείλουν λοιπόν οἱ Χριστιανοί ν' ἀγωνίζονται σ' ὅλα, νά μή κατακρίνουν καθόλου κανένα, οὔτε τήν πόρνη πού είναι φανερή, οὔτε τούς ἁμαρτωλούς, οὔτε τούς ἄτακτους, ἀλλ' ὅλους τούς ἀνθρώπους νά τούς βλέπουν μέ καλή διάθεση καί

¹⁰ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Κατήχ. 4:21 (στό ἴδιο: «ἂν ἀπό φυσικοῦ σου ἔκανες τό καλό καί ὄχι γιατί τό ἠθελες, τότε γιατί ὁ Θεός ἔχει ἐτοιμάσει για τούς ἐνάρετους τόσα ἀνεκδιήγητα σέ δόξα στεφάνια;»)

¹¹ Διαδόχου Φωτικῆς, Λόγος ἀσκητικός, ξβ' Φιλοκ. Α' 252 / 1, 303. «Ὁ θυμός, περισσότερο ἀπό τά ἄλλα πάθη, ταραίζει καί συγχύζει τήν ψυχή· κάποτε ὅμως καί τήν ὠφελεῖ πολύ... Ἐκεῖνος πού μεταχειρίζεται ἀπό ζήλο πρὸς τήν εὐσέβεια μέ σύνεση τόν θυμό, θά βρεθεῖ ὅπωςδῆποτε καλύτερος στή ζυγαριά τῶν ἀνταποδόσεων ἀπό ἐκεῖνον πού λόγω δυσκινήσιος τοῦ νοῦ δέ θυμώνει ποτέ».

¹² Ἀναστασίου Σιναΐτου, ἐρώτ. 95 ΕΠΕ 13Γ, 117 (μέ ἑλαφρά διασκευή).

¹³ Ὁ Ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, 2013, 557-8.

μέ καθαρό μάτι, γιά νά ὑπάρχει αὐτό στόν καθένα σά φυσική καί σταθερή κατάσταση, κανένα νά μήν ἐξευτελίζουν, οὔτε νά κατακρίνουν, ἤ νά σιχαίνονται, οὔτε νά ξεχωρίζουν τούς ἀνθρώπους σέ καλούς καί κακούς.

Ἐάν δεῖς κάποιον μονόφθαλμο μή τόν ξεχωρίσεις ἀπό τούς ἄλλους μέσα στήν καρδιά σου, ἀλλά πρόσεξέ τον σάν νά εἶναι ὑγιής· αὐτόν πού ἔχει τό χέρι του κουλό, νά τόν δεῖς σάν νά εἶναι τελείως καλά.

Νά βλέπεις τόν κουτσό σά νά εἶναι ὀρθός καί τόν παράλυτο σάν ὑγιή. Διότι αὐτή εἶναι ἡ καθαρότητα τῆς καρδιάς, ὥστε, ὅταν βλέπεις τούς ἀμαρτωλούς ἢ τούς ἀρρώστους νά τούς συμπαθήσεις καί νά δείξεις τήν ἀγάπη σου πρὸς αὐτούς».¹⁴

Ἐκδότης: Ἀρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος Μακάριος
Ἐπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹⁴ Ὁμιλία 15:8.